

fer', Belv.

No més antic, però, en el sentit moral de manca de moderació: «quines paraules més *destemprades*», *Vides Rossell.*, 66r2 (però *destemprades* ms. B), cf. n. 38; «glutunia és *destemprat* desig en menjar ---», ⁵ Llull (*Do. Pu.*, 146.10). També parlant del desacord musical: «fides ad concentum tendere; estar *destemprat*: male tentae fides», OPou (*ThPu.*, 169). «Nines de Montseny, ja fóssiu casades ---! / no daríeu turment a pares i a mares, / tampoc als galants que us fan les albaides, / ni als estudiants, *destemplant* guitarres» (reco. Gironès, MilàF, *Romllo.*, 282.5). O del del cos, quasi 'marejat', amb el qual sentit JoMartorell mantenia encara la variant etimològica: «Tirant no pogué menjar; e los altres se pensaven que per lo treball ¹⁵ de la mar stava *destemprat*» (Ag. II, 16). En Llull, tant ho trobem en la forma *destr-* (supra), com *destempr-*: «Per *atemprades* compleccions --- a sanitat, e per *destemprades*, a malaltia», *A. Sci.* I, 547.

Destemprament 'mal temps, *ventejar* etc.': «sotz lo qual --- los ciut., quant volien fer parlament, o per delitar quan no avien res que fer, o per *destemprament* del àer, se posaven», *VidesR*, 17r2. «Fogits --- als delits, fugits a la felicitat --- mundanal, flaca --- aquell qui va --- seguint les delectacions carnals --- e lo ²⁰ sopar li és aparellat en una cambra, dins i entorn de les parets incircuïda de calor, *temprada*, si una petita de adversitat, si un poc de *destemprament* li ve, estreyer-lo-han, no sens gran perill», AntCanals (*De Prov.*, NCl. XLIX, 108.30). Sobretot ha quedat en un sentit com el de JoMartorell (*destemprament de ventre*, Belv.). «Sentí en son cors alcun *destemprament* per ço que havia massa menjat», Llull, *Blanq.* (edició 1914), 54. *Destemprament* (Belvitges). *Destemprança*; *destempre*, *destemperació*. *Retemprar* o *retemprar*: «una nova calda, que *retempra* l'acer» c. 1895, Pus. Gener (*Intell. Grec*, 17.3f.).

CPT.: *Trempallamps* qualificatiu afectiu mall., cita de To. Aguiló, *Rond.*, ací (III, s. v. *esburbat*). *Trempallums*. *Trempaplomes* 'ganivetet' (que abans servia sobretot per trempar la ploma d'escriure, necessitat freqüent en qualsevol que escrivís) [Belv.]: «Estic mort de l'ull-de-poll! / --- / —Mira, agafa un *trempaplomes*, / fes-hi un tall y s'acabó!», Pitarra (*Lo Cantador*, *Gat.* I, 111).

¹ S'ha estès fins a les accs. noves i estrictament catalanes. Ja en el Baix Maestrat comenceu a sentir gent senzilla que us parlen d'un vellet molt *templát* (Rossell, 1934); cap a l'altra part del País, s'ha tornat figura proverbial aquella desimbolta balladora de Gorga que, d'un bot que va pegar, en l'engrescament de la dansa, conten que saltà per damunt del ballador: «xè! pareixes la *templá* de Górga» diran a les molt decidides i despreocupades (Alfàs, 1963). ¿Cal dir que cap valencià conscient no pendrà aques-⁵ ta -l- com a bandera de valenciania? *Temprat* o *tremprat* o *temperat* segueixen allà pertanyent a la llengua nacional, com sempre. — ² Hi ha doncs aparició recurrent de la combinació *bon temps* (o *bon-¹⁰ temps* o *bon temps*). En la compilació paremiolò-

gica *Ex Proverbiis Arabum* (S. XIV o fi XIII) ja apareix *bell temps* en la dita «*Temps* e crivell / de -ix- dies es bell» (§ 37) que m'assenyala el professor Walter Mettmann, el qual prepara una edició d'aquest curiós text arcaic. La identificació i sentit del mot són clars, però no la del «proverbi». Sospi- to significat sexual, amb *crivell* 'clivella, esclatxa, pudendum muliebre'. Sobretot si *dies* estigués per *meses* (simbòlic o err. de còpia): llavors ¿*temps* + *crivell* 'embaràs', perfecte al cap de nou mesos? En un proverbi del Mairarú en àrab veig alguna cosa semblant.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
temprar, *tremprar*, *no-tremprat*, *tremprat*, *temprat*, *templat*, *templar*, *temperar*, *trempe*, *estar de tempra*, *tempre*, *trempre*, *trempe*, *tempra de ploma*, *tempra*, *temperació*, *temprador*, *tremprador*, *templador*, *temprament*, *trempament*, *temperament*, *temperamental*, *temperatura*, *temperar* (cf. supra), *temperat*, *temprança*, *tremprança*, *temperància*, *temperant*, *temper*, *temperadament*, *temperador*, *atemperar*, *atemperat*, *atemperadament*, *atemperació*, *atemperament*, *atemperant*, *atemprat*, *atemprat*, *contemperar*, *contemperació*, *obtemperar*, *obtemperant*, *obtemperància*, *intemperat*, *intemperància*, *intemperant*, *intemperadament*, *intempèrie*, *tempèrie*, *temperi*, *tempir*, *tempirar*, *tempirat*, *trempó*, *trempoi*, + *trempera*, *destemprar*, *destemprar*, *destemprament*, *destempradament*, *destemprança*, *destempre*, *destemperació*, *retemprar*, *retemprar*, *trempallamps*, *tremplalls*, *tremplomes*, *la Templada de Gorga* (nota 1).

Trempelar, V. *tambalejar*, *trambanejar* *Trempes*, V. *témpora* (TEMPS) *Trempló*, *trempoi*, V. *tremprar* *Trempol*, fa poc que aquí el bo de JAmades féu un embolic amb *tràmpol* (TRÀNGOL) *Trempolina*, V. *trepitjar* *Tremudar*, V. *mudar*

TREMUJA, caixonet mòbil que a manera d'embut fa passar el gra a la mola del molí (o altres màquines trituradores): denominació comuna amb la major part de les llengües romàniques (oc. *tremueja*, fr. ant. *tremuie*, ara *trémie*, it. *tremoggia*, port. *tremoia*, -*monha*)⁴⁵ provinent pertot d'un tipus *TREMŌDĪA, format amb el verb TRĒMĒRE 'tremolar, trepidar' i MŌDĪA 'almud, mesura de gra'; encara que no tots els detalls estan definitivament establerts, és segura la formació per combinació d'aquests dos mots, i versemblant que es creés sobre la frase TREME MODIA 'fes tremolar els muigs o almuds' (tira'ls avall); formació semblant a la del b. ll. TREMELLUM (al. dial. i neerl. *tremel*, *trimelle* 'tremuja') i paral·lela al tipus semàntic internacional de denominació de l'aparell: angl. *hopper* de *hopping* 'saltar, botar', cat. *gronsa* de *gronsar*/GRONXAR etc. □ 1.⁴⁵ doc.: 1283.

La documentació antiga és unànime, sempre designant l'aparell sacejant dels molins, mai (com algú ha suposat) cap mesura: és sempre la *gronsa* o *infundibulum* que branda i saltirona per fer passar el gra; les